

Gastar vid Störtekleven

Inga-Lill Andersson 1143andersson@telia.com

Där vägen går ner till Störtekleven, Slätthult kommer man strax fram till ett sumpdike med sumpgas när man kommer ner till skogen vid ett dike. Området kallades för Gastaskogen. Gastar syntes som en skepnad i naturen och som ett ljus ovan marken. Det var vanligt att man då talade om gastar-lyktgubbar. (Egon Lundberg, Stubbered april 2009). Vid Gastaskogen trodde man att gastar eller trolltyg höll till då det ofta syntes irrbloss. Störtekleven var ett brant klev som kunde förekomma i många sagor om olyckor och spöken, älvor med lyktgubbar och näcken från Älven. Vid kvällsvarden när skymning råder var det sed att berätta om forna tiders händelser och göra händelserna mer dramatiska för att öka känslorna hos lyssnaren. Berättelser om gastar från störtade människor, mördade barn eller drunknade människor och självspillingar gjorde historierna mer spännande. Om man gick nära Störtekleven i mörkret vintertid kunde man ana att något följde, för att till sist hänga på ryggen och gastkrama andan ur människan som med dödsrädsla släpade sina tunga steg framåt.

Vid gamla gravhögar, tingsplatser med galgar förekom ofta att man såg gastar eller spökljus som dansade. Irriblossen löpte fram och tillbaka vid samma markområde och brännmärken kan synas därefter. Drakeldar och drakbloss var andra namn på detta naturens nycker då de syntes som eldstänk. Detta naturliga fenomen finns både i våtmark och vid torrt jordstycke. Det förekommer ofta i områden som är särskilt utsatta för jordskalv som vid Göta älv. Man trodde att gästen var anden från någon som avlidit i en våldsam död som kommer för att åtra något som inte gjorts färdigt i detta jordelivet. Ofta kunde gästen eller vålnaden vara okynnig i sitt sinne och vilja ont i sin hämnd efter sin död. Vålnaden eller skepnaden kunde förnimmas med en lykta i handen som gav ett brinnande sken. Gästen upphävde ibland gälla blodisande gastaskrik.

Lyktgubben vakade över skatter eller jordägor så att inte gränser otillbörligt flyttades. När lyktan slocknade var den hemsökte nära ett kärr eller vattendrag och drunknade i hemska kvalfyllda plågor. Barn var särskilt utsatta och fick många varningar om att inte följa med Lyktgubben vid fullmåne på natten nära skogen. När stormarna tjöt och vindarna isade kunde en man bli helt besatt av satan och löpa före gästen till dämnet för att somna in vid vattnets rytande. Den lilla människan kunde också stå på god fot med Lyktgubben och fick hjälp med att hitta hem i villande skog. Då var man noga med att ge en liten gåva annars kunde Lyktgubben förvråda synen, så att man helt gick vilse och aldrig hittade hem. Tron på spöken har förekommit i alla kulturer och beskrivs på liknande sätt och alltid i mörka nätter. De finns även i de isländska sagorna. Göta älv låg nära och många var de män som var oroliga för att drunkna i älvens oroliga vågor och bli dömda att vandra över vattnen som en osalig ande i ett ruttet benrangel för att leta efter sin vigda jord.

På andra sidan älven väster om Sanne skansar i Hjärtum har folk ända in på 1900-talet blivit gastkramade ”i *Åseliderna att de kunnat visa blåmärken efter gästens grepp i armen*”. (L.M. Svenungsson. Hjärtum. En sockens beskrivning. 1930. s 124)

Ljusen finns även i andra länder och har kallats 'Lights In The End of the Road ~ LITER. Och det berättas som ett spökljus med ett svagt ljud. På [engelska](#) kallas ljusen för Jack-o'-Lantern, Ignis fatuus, Corpse Candles. Kitty Candlestick eller Will-o'-the-Wisp,

Det är förmodligen någon brännbar gas ofta metan som kan tränga upp ur marken och självantändas som i människors fantasi blir gästar. Metan (CH₄) är en vätgas, som ofta förekommer i naturen. När organiska ämnen nedbrytes vid syrefattig miljö ex vid vatten som är stillastående, blir det sumpgas vilket kan självantändas med hjälp av mikroorganismer. I dött organiskt material kan vid kärrmarker och på kyrkogårdar mikroorganismer bilda gasen difosfan i tarmen hos människor och djur, som vid kontakt med luft spontant kan tändas och avge värme. Detta kan vara en förklaring av de irrande ljusblossen.

Under Gyldenlöwefejden anlades 1676 Strömmens skans (Järnbodarnas, Järabodarnas skans) av Magnus Gabriel De la Gardie högt på berget nära Stubbered på andra sidan älven om Åkersström. I Sverige regerade Karl XI. Skansarna byggdes av jord och timmer vilket togs från skogen vid Nygård. På befallning av De la Gardie togs också ungefär 400 tolfte flottningsstimmer för att användas till skansarna och även till soldaternas hyttor.

Från Åkersström besköts Strömmens skans och förlägningen som fanns vid Stubbered. Hökflykt med ryttare och dragoner drev tillbaka norrmännen som gått över älven till svenska sidan. Svenskarna rev den bro som norrmännen byggt mellan Åkersström och Stubbered. Det var mycket krigiska händelser i området under denna tid. Vid 'Skansen', i 'Fredsskogen' på Stubbered och vid Störtekleven har man hittat kulor från kriget, men även kritpipor från soldaterna. Patrullvägen kallas den stig som gick från Skansen söderut genom Älvaskogen.

En känd gast från dansk-svenska kriget är dansken Påvel Rasmusson. Han höll med svenskarna vilket gjorde honom impopulär hos danskarna. Han lär skratta hånfullt åt alla danskar när han blossar vid mörkrets inbrott i Halland. *Femton gästar på död mans kista ...*

Det lär ta 7 år från död kropp till gast, från person till demon, men där stannar skepnaden i evinnerliga tider. Om du går vid Störtekleven och ser gästen så vet du att du aldrig är ensam.
Död kropp – spöke – gengångare – gast (7 år)

Referenser:

Bengt af Klintberg. Gasten i svensk folktradition 1968

G. Lundén. Trollhättan genom tiderna. 1946

L.M. Svenungsson. Hjärtum. En sockens beskrivning. 1930.

Egon Lundberg. Stubbereds gård. År 2009..

Störtekleven

